

Arkeologisk förundersökning, Karby

Inom fastigheten Karby 4:1, Össeby-Garn socken, Vallentuna kommun, Uppland

Karin Sundberg

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2017:14

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Arkeologisk förundersökning, Karby

Inom fastigheten Karby 4:1, Össeby-Garn socken, Vallentuna kommun, Uppland

Karin Sundberg

Lst dnr 43111-32926-2016

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2017 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2017:14

Författare Karin sundberg

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Objekt 3 i höstsol. Foto från söder av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	8
Syfte	9
Metod	9
Objekt 3.....	10
Genomförande.....	10
Resultat	10
Datering.....	10
Tolkning	10
Objekt 4.....	11
Genomförande.....	11
Resultat	11
Datering.....	11
Tolkning	11
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	14
Referenser	16
Tekniska och administrativa uppgifter.....	17
Bilagor	18

Bilaga 1a) Anläggningstabell, objekt 3

Bilaga 1b) Anläggningstabell, objekt 4

Bilaga 2. ¹⁴C-dateringar

Figur 1. Karta över trakten kring Karby med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart ring. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

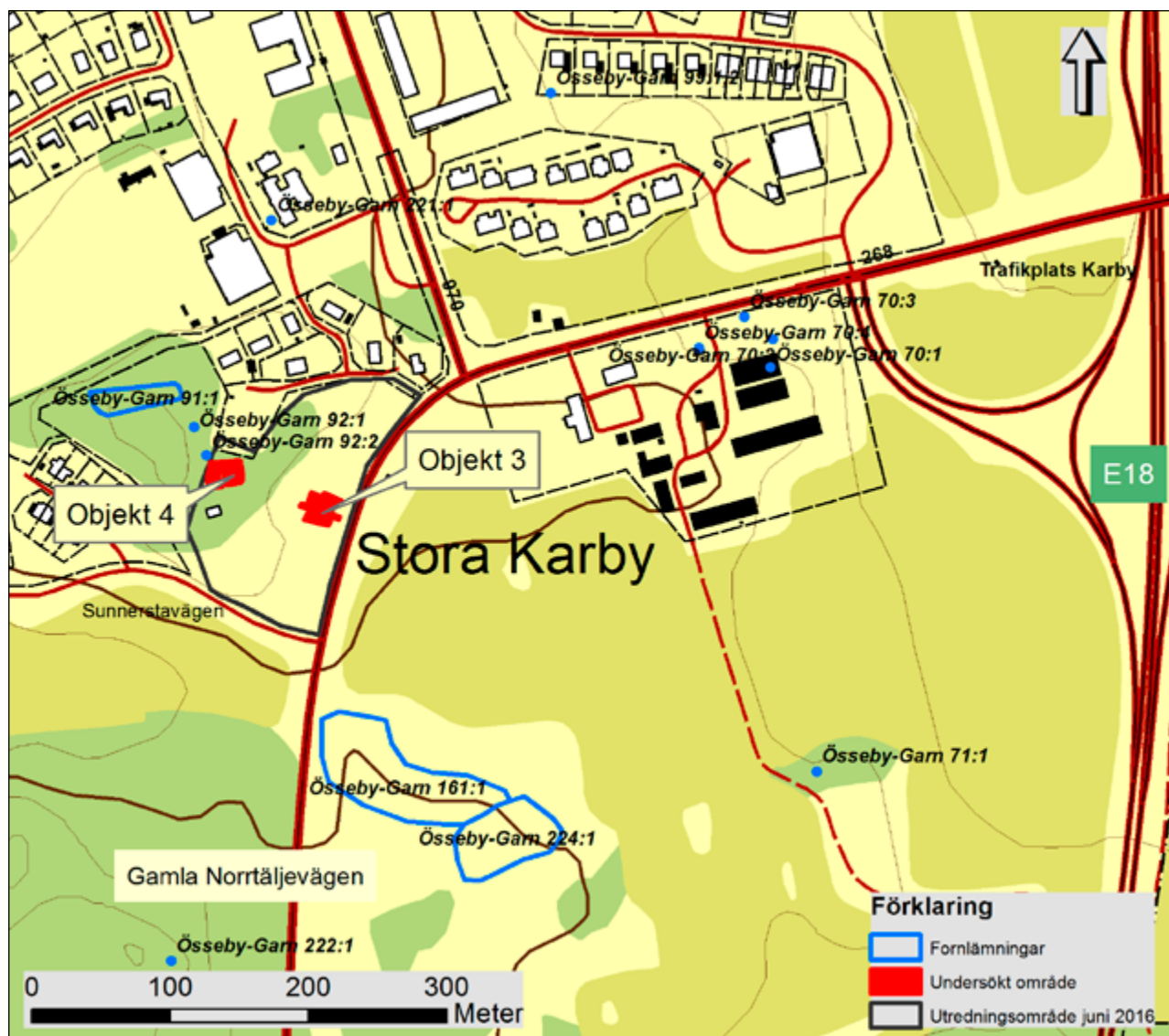
Arkeologgruppen AB har genomfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Karby 4:1, Össeby-Garn socken, Vallentuna kommun, Uppland. Fornlämningarna, benämnda objekt 3 och 4, påträffades vid en utredning som utfördes i juni 2016 (Arkeologgruppen, rapport 2016:52).

Förundersökningen utfördes i syfte att fastställa de från utredningen påträffade lämningarnas utsträckning inom planområdet samt deras karaktär, omfattning och preliminära datering.

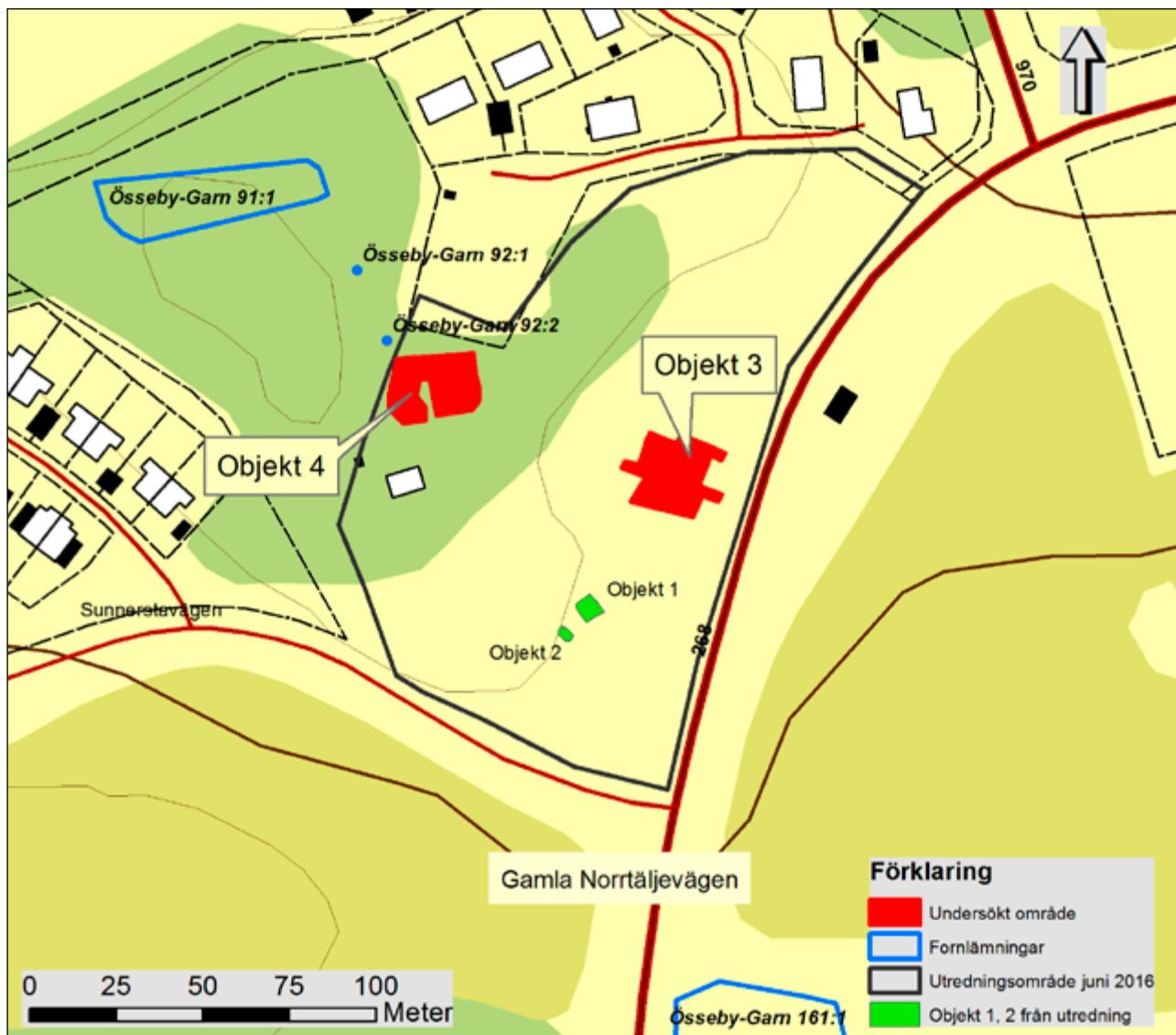
Vid förundersökning påträffades totalt tretton anläggningar fördelat på de två objekten. Samtliga påträffade arkeologiska kontexter undersöktes och togs bort inom ramen för förundersökningen i samråd med Länsstyrelsen i Stockholms län.

Inledning

Vallentuna kommun avser att bygga en förskola inom fastigheten Karby 4:1, Vallentuna kommun. Arkeologgruppen AB utförde på begäran av Länsstyrelsen i Stockholms län en förundersökning i oktober 2016. Beställare och beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Stockholms län. Vallentuna kommun bekostade arbetet.

Figur 2. Utdrag ur Fastighetskartan med aktuella fornlämningar markerade. Skala 1:5 000.

Figur 3. Utdrag ur Fastighetskartan med aktuella objekt markerade med rött. Skala 1:2 000.

Bakgrund och kulturmiljö

Vid en utredning som gjordes av Arkeologgruppen i juni 2016 påträffades två objekt, objekt 3 och objekt 4 (Arkeologgruppen, rapport 2016:52).

De aktuella objekten är belägna väster om Gamla Norrtäljevägen, omedelbart norr om Sunnerstavägen, i den östra delen av Vallentuna kommun. Platsen för undersökningsområdena omges idag av småhus i öster och väster, en idrottsplats i norr samt ovannämnda vägar och har närmast karaktären av ett grönområde i relation till den omgivande bebyggelsen.

Marken har tidigare tillhört herrgården Stora Karby som ligger öster om utredningsområdet, på andra sidan Gamla Norrtäljevägen. I anslutning till ytorna ligger gravfältet RAÄ-nr Össeby-Garn 91:1, ett cirka 60x15 meter stort gravfält som består av fem fornlämningar. Dessa utgörs av två högar och tre runda stensättningar samt Össeby-Garn 92:1-2, en stensättning respektive en eventuell stensättning. Inom närområdet finns även bebyggelseämningar, RAÄ-nr Össeby-Garn 161:1, registrerad som en bytomt och ett gravfält, RAÄ-nr Össeby-Garn 224:1. För ytterligare information kring kulturmiljön (se Arkeologgruppen, rapport 2016:52).

Den aktuella förundersökningen omfattade två objekt (objekt 3 och 4). Objekt 3 bedömdes som cirka 25x25 meter stor och objekt 4 som cirka 25x20 meter stor. Båda områdena tolkades som boplatser och/eller aktivitetsytor och vid utredningen påträffades främst härdar.

Förundersökningsytorna ligger på en markerad höjd som sluttar ned mot åkermarken i söder. Objekt 3 ligger i den sydöstra delen som består av obrukad åkermark. Objekt 4 ligger i den norra delen som idag är bevuxen med blandskog som i söder övergår i igenvuxen hagmark.

Vid utredningen påträffades även två objekt ovan mark som kartades, objekt 1 och 2. Objekt 1 är en cirka 5x6 meter stor kallmurad husgrund och objekt 2 är ett odlingsröse. De bedömdes som övriga kulturhistoriska lämningar (Arkeologgruppen, rapport 2016:52).

Syfte

Syftet var enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag att fastställa lämningarnas (objekt 3 och 4) utsträckning inom planområdet samt deras karaktär, omfattning och preliminära datering.

För att uppnå ovanstående syfte kom undersökningen att arbeta utifrån följande utgångspunkter:

- *förekomsten av anläggningar med bedömning av deras typ, antal och ålder*
- *eventuell förekomst av kulturlager, deras karaktär och ålder*
- *bedömning av lämningarnas komplexitet inklusive eventuell stratigrafi*
- *eventuellt fyndinnehåll i form av bedömning av fynden typ, antal och ålder*
- *en bedömning av fornlämningens bevarandegrad på aktuell plats*
- *rumslig avgränsning av fornlämningen inom exploateringsområdet*
- *ett försök till bedömning av vilken typ av aktiviteter som ligger bakom de anläggningar och fynd som påträffades vid förundersökningen.*

Metod

Schaktning skedde med grävmaskin skiktvis ned till orörd nivå för att via provschakt söka fastställa fornlämningarnas utbredning. Schaktningen utgick från de områden som utreddes i juni 2016 och som då påvisade lämningar.

Schakten och anläggningarna mättes sedan in med RTK-GPS och en beskrivning av dessa upprättades. Samtliga påträffade anläggningar undersöktes i sin helhet. Schakten återfylldes och marken jämnades till efter avslutad undersökning.

Objekt 3

Genomförande

Ytan består idag av igenvuxen åkermark med högt gräs och enstaka slyiga buskar. Marken är i princip helt plan, utan synliga bergsknallar. Matjordslagret var 0,4 – 0,6 meter tjockt, ibland vilande direkt på berget. Den underliggande marktypen bestod av siltig morän och ställvis grå lera.

En yta om cirka 450 kvadratmeter togs upp kring de lämningar som påträffades vid utredningen. För att avgränsa området togs schakt upp radiellt från ytan till dess att inga ytterligare lämningar påträffades varefter ett sammanhängande område bildades.

Grovrensning av schaktet gjordes med fyllhammare och gotlandshacka vilket skedde i samband med avbaningen. Påträffade anläggningar och intilliggande ytor finrensades med skärslev och gotlandshacka.

Resultat

Inom ytan påträffades åtta anläggningar fördelat på tre stolphål, två hårdar eller hårdgropar, två gropar och en sotfläck (se bilaga 1). Inga kulturlager eller andra arkeologiska kontexter fanns inom ytan (se figur 5).

Datering

Härden A475 har daterats med ^{14}C metoden till år 1665 fram till modern tid, kalibrerad med 2 sigmas intervall (se bilaga 2 och figur 4). Inga daterande fynd påträffades.

Tolkning

Stolphålen uppvisade ingen sammanhängande kontext och groparna var anonyma till sin karaktär. Den stora härden (A475) är det centrala på området och dess storlek, djup och karaktär visar på att den brukats vid ett flertal tillfällen, kanske som kokgrop. Inga fynd påträffades som kan ge närmare indikationer på användningsområdet.

Det som finns kvar är rester från det sista användningskedet med rikligt med skärvig och skörbränd sten i anläggningens nordöstra del. Vid undersökningen av anläggningen gjordes tolkningen att den var förhistorisk. ^{14}C -dateringen visar däremot på en betydligt yngre användningsfas och kan vara ett resultat av verksamhet kring den husgrund som finns cirka 50 meter söder om undersökningsområdet (objekt 1). Det kan inte uteslutas att provmaterialet för ^{14}C härrör från en senare brand inom området eller att provet på annat sätt blivit förorenat.

Med utgångspunkt i anläggningarnas utseende och karaktär så ligger det ändå nära till hands att tro att de är äldre och uppvisar ett glest och till viss del temporärt förhistorisk skede, kanske då som utkanten på ett boplatz eller aktivitetsområde beläget österut, på andra sidan Gamla Norrtäljevägen, vilket utgör ett bra boplatzläge i svag sydöstlig sluttning.

Objekt 4

Genomförande

En yta om cirka 500 kvadratmeter togs upp kring de lämningar som påträffades vid utredningen. Området ligger i svag östsluttning och är glest bevuxet med barr och lövskog.

För att avgränsa ytan togs ytterligare schakt upp intill området. Området har inte avgränsats åt väster då det ligger utanför planområdet. Centralt i området växer en stor tall. Eftersom området kommer att ligga kvar som utelekya rördes inte trädet utan schaktning skedde runt det. Intill trädet finns en uppstickande bergknalle.

Grovrensning av schaktet skedde med fyllhammare och gotlandshacka i samband med avbaningen. Påträffade anläggningar och intilliggande ytor finrensades med skärslev och gotlandshacka.

Resultat

Inom ytan påträffades totalt fem anläggningar fördelat på tre härdar och två ansamlingar med odlingssten (se figur 7).

Datering

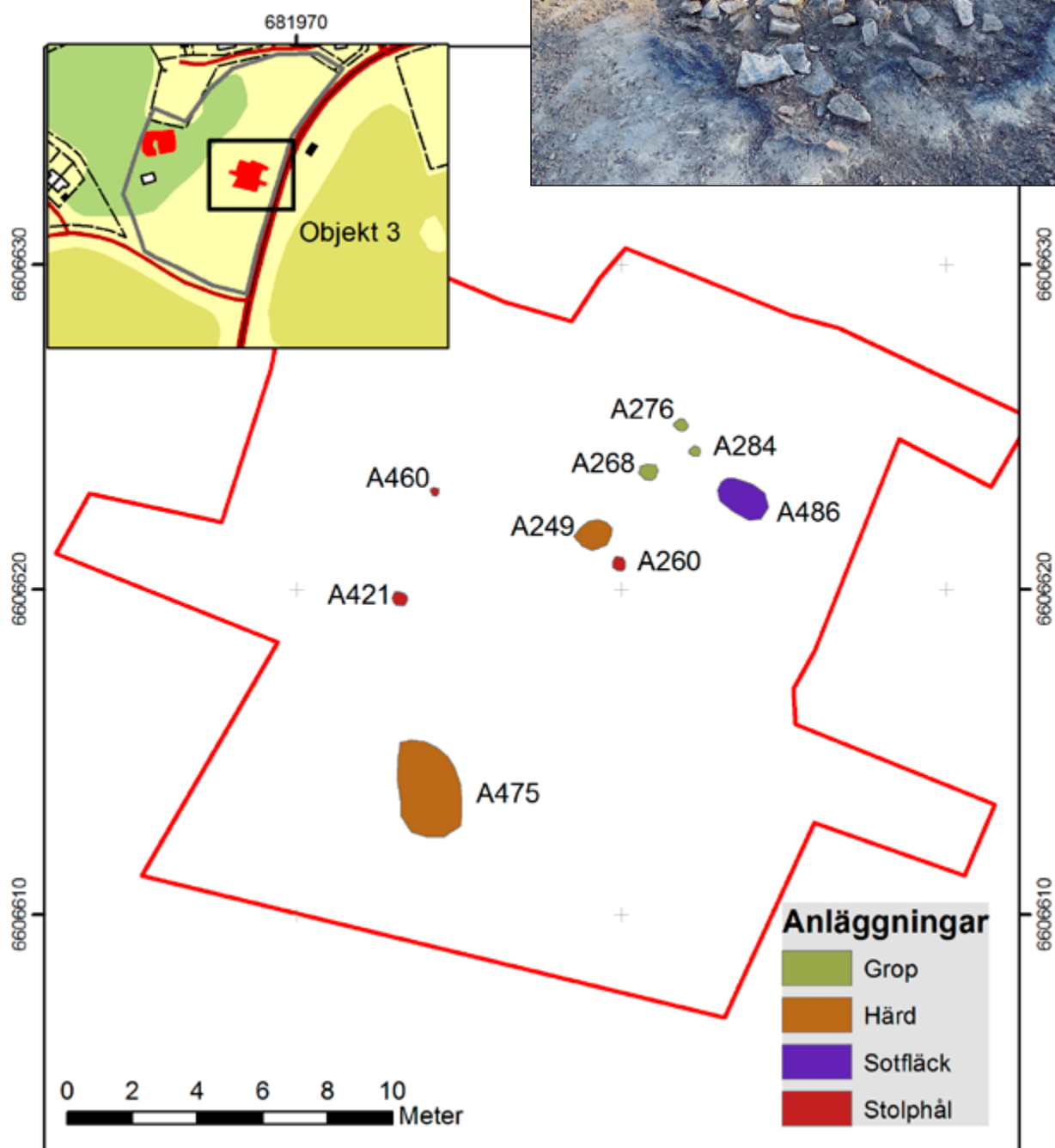
Härden A360 har daterats till perioden 760–410 f. Kr. med ¹⁴C-metoden, kalibrerat med 2 sigmas intervall (se bilaga 2 och figur 6). Inga daterande fynd påträffades.

Tolkning

Anläggningarna uppvisar ingen sammanhängande kontext. Härden A360 är det mest markanta inom ytan och dess storlek, djup och karaktär visar på att den brukats vid ett flertal tillfällen. Inga fynd påträffades som kan ge närmare indikationer på dess användningsområde.

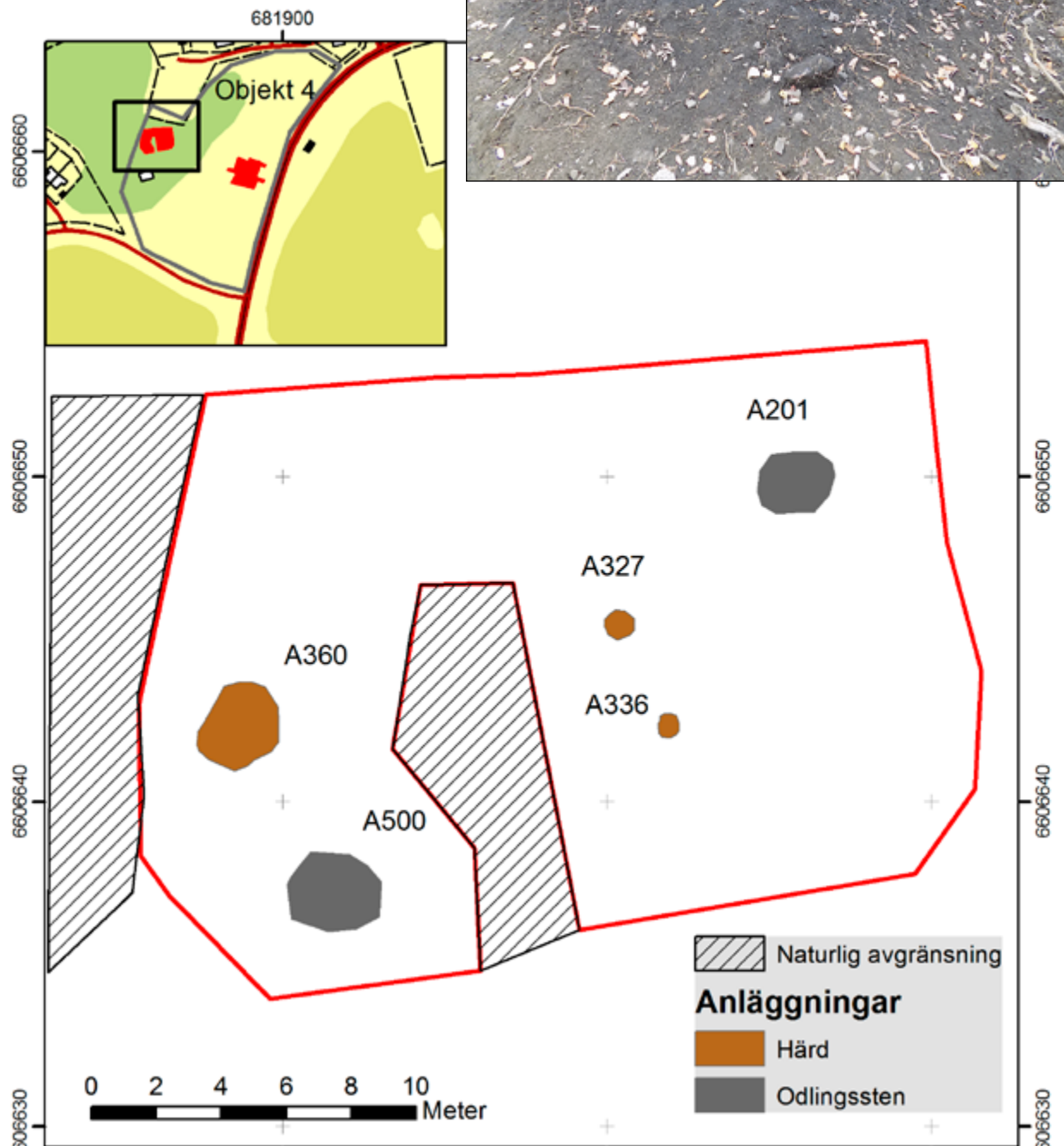
Härden A360 har till följd av intensivt brukande genererat en stor mängd skärvig och skörbränd sten som låg i dess närhet. Där man kan se att den har rakats ur och återanvänts vid ett flertal tillfällen. Kanske har den fungerat som en del i gravritualen för de ensamliggande stensättningar som ligger strax norr om området? De övriga två härdarna tolkas som lämningar efter ett kortvarigt användande. Ansamlingarna av odlingssten ska ses i samband med sentida odling inom området.

Figur 4. Hården A475 i plan, före undersökning.

Figur 5. Plan över objekt 3 med samtliga undersökta arkeologiska kontexter. Skala 1 200.

Figur 6. Härden A360,
före undersökning.

Figur 7. Plan över objekt 4 med samtliga undersökta arkeologiska kontexter. Skala 1 200.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Förundersökningen följde den planerade undersökningsplanen och inga avvikelser gjordes.

Syftet var att avgränsa de aktuella fornlämningarna (objekt 3 och 4) vilket gjordes. Eftersom antalet arkeologiska kontexter var begränsat undersöktes och togs dessa bort i samråd med Länsstyrelsen i samband med förundersökningen.

Referenser

Tryckta källor

Karin Sundberg. *Arkeologgruppen AB. Rapport 2016:52. Arkeologisk utredning i Karby, Vallentuna Inom fastigheten Karby 4:1, Össeby-Garn socken, Vallentuna kommun, Uppland.*

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Uppland
Län	Stockholm
Kommun	Vallentuna
Socken	Össeby-Garn
Fastighet	Karby 4:1
Fornlämningsnummer	—

Projektledning	Karin Sundberg, Ola Winter
Personal	Karin Sundberg, Ola Winter

Undersökningstid	2016-10-03 till 2016-10-12
Exploateringsyta	950 m ²
Undersökt yta	950 m ²
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens diarienummer
43111-32926-2016

Arkeologgruppens projektnummer
2016_82

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1a) Anläggningstabell, objekt 3

Samtliga måttangivelser är i meter

Nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning
241	Stolphål	0,5	0,45	0,3	Enstaka stenar. Fyllning av lerig morän. Plan botten.
249	Härd	1	0,8	0,15	Skärvida och skörbrända stenar. Bränd lera.
260	Stolphål	0,45	0,4	0,2	Sten centralt. Fyllning av lerig morän. Plan botten.
268	Grop	0,6	0,45	0,3	Sandig siltig fyllning. Skålformad. Små stenar.
276	Grop	0,4	0,45	0,1	Sandig siltig fyllning. Skålformad. Små stenar.
306	Sotfläck				Utgick, endast ett tunt lager sot.
460	Stolphål	0,3	0,3	0,2	Enstaka stenar. Fyllning av sandig morän. Skålformad botten.
475	Härdgrop Kokgrop	2,8	1,8	0,4	Grop med fyllning av grå silt. Gropen har sedan används som härd. Rikligt med skärvig och skörbrända stenar. Marken var kraftigt bränd. Lera i botten. Daterad med 14C till år 1650 och framåt.
486	Sotfläck	1,6	0,9	0,1	Inga stenar. Plan botten. Träbitar förkolnade. Troligen modern.

Bilaga 1b) Anläggningstabell, objekt 4

Samtliga måttangivelser är i meter

Nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning
201	Odlingsten?	1,5	1,6	0,2	Löst liggande sten i en till två skikt. Låg i östsluttning. 0,05-0,5 stora stenar något rundad. Inga fynd.
327	Härd	0,7	0,7	0,1	Sot och kol, och ett tiotal skärvig och skörbrända stenar i ett skikt.
336	Härd	0,5	0,5	0,1	Sot och kol, och ett tiotal skärvig och skörbrända stenar i ett skikt.
360	Härd	2,8	2,1	0,1-0,35	Oval härd placerad direkt på berget och mellan två bergskrevor. Rikligt med skärvig och kraftigt skörbrända stenar. Stora stenar i kanten 0,15-0,2 stora. Fett och kolrikt lager. Använd under en längre tid.
500	Odlingsten	2,8	2,4		Löst liggande stenar i ett skikt. 0,05-0,7 stora stenar Oregelbunden. Inga fynd.

Ms. Karin Sundberg

Report Date: 1/27/2017

Arkeologgruppen i Örebro AB

Material Received: 1/16/2017

Sample Data	Measured Radiocarbon Age	Isotopes Results o/oo	Conventional Radiocarbon Age
Beta - 455926 SAMPLE: Karby A360 PK2 AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT: (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : cal BC 760 - 410 (cal BP 2710 - 2360)	2490 +/- 30 BP	d13C= -27.5	2450 +/- 30 BP
Beta - 455927 SAMPLE: Karby A475 PK1 AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT: (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : cal AD 1665 - 1785 (cal BP 285 - 165) and cal AD 1795 - 1890 (cal BP 155 - 60) cal AD 1795 - 1890 (cal BP 155 - 60) and cal AD 1905 - Post AD 1950 (cal BP 45 - Post BP) cal AD 1905 - Post AD 1950 (cal BP 45 - Post BP)	150 +/- 30 BP	d13C= -24.8	150 +/- 30 BP

Results are ISO/IEC-17025:2005 accredited. No sub-contracting or student labor was used in the analyses. All work was done at Beta in 4 in-house NEC accelerator mass spectrometers and 4 Thermo IRMSs. The "Conventional Radiocarbon Age" is corrected for isotopic fraction and was used for calendar calibration where applicable. The Age was calculated using the Libby half-life (5568 years), is rounded to the nearest 10 years and is reported as radiocarbon years before present (BP), "present" = AD 1950. Results greater than the modern reference are reported as percent modern carbon (pMC). The modern reference standard was 95% the ¹⁴C signature of NIST SRM-4990C (oxalic acid). Quoted error is 1 sigma of counting error on the combined measurements of sample, background and modern reference. Calculated sigmas less than 30 years are conservatively rounded up to 30. $\delta^{13}\text{C}$ values are on the material itself (not the AMS $\delta^{13}\text{C}$) and are reported in per mil relative to VPDB-1. Applicable calendar calibrated results were calculated using INTCAL13, MARINE13 or SHCAL13 as appropriate (see calibration graph report for references). Applicable $\delta^{15}\text{N}$ values are relative to VPDB-1 and applicable $\delta^{18}\text{O}$ and dD values are relative to VSMOW. Applicable water results are reported without correction for isotopic fractionation.

Calibration of Radiocarbon Age to Calendar Years

(Variables: $\delta^{13}\text{C} = -27.50$ o/oo)

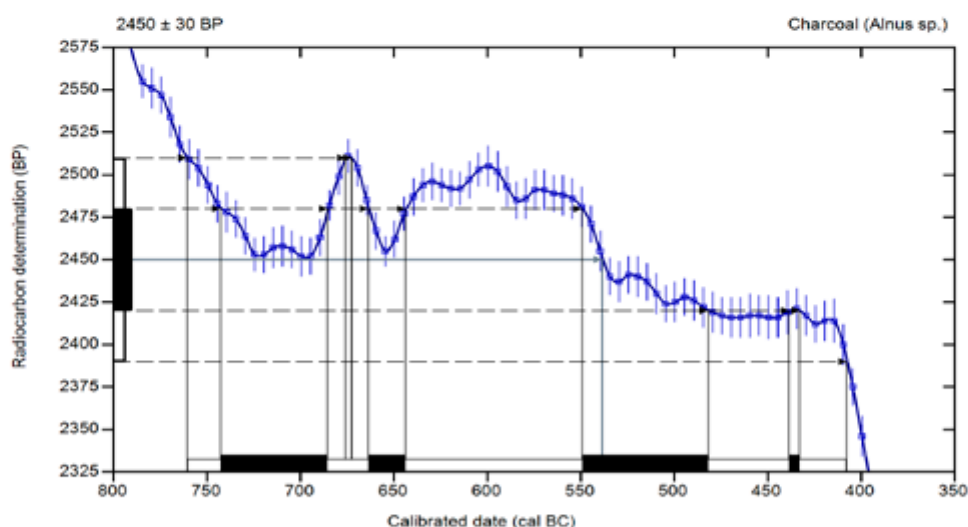
Laboratory number Beta-455926 Karby A360 PK2

Conventional radiocarbon age 2450 ± 30 BP

2 Sigma calibrated result cal BC 760 - 410 (cal BP 2710 - 2360)
95% probability

Intercept of radiocarbon age with calibration curve cal BC 540 (cal BP 2490)

1 Sigma calibrated results cal BC 745 - 685 (cal BP 2695 - 2635)
68% probability cal BC 665 - 645 (cal BP 2615 - 2595)
cal BC 550 - 480 (cal BP 2500 - 2430)
cal BC 440 - 435 (cal BP 2390 - 2385)

Database used
INTCAL13

References

References to Intercept Method

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates, Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2) : 317-322

References to Database INTCAL13

Reimer, et al., 2013, Radiocarbon 55(4).

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

Calibration of Radiocarbon Age to Calendar Years

(Variables: $\delta^{13}\text{C} = -24.80$ o/oo)

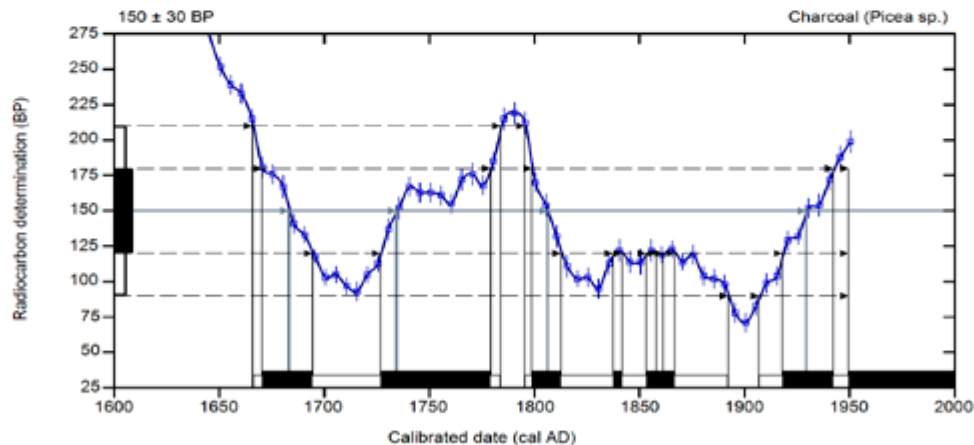
Laboratory number Beta-455927 Karby A475 PK1

Conventional radiocarbon age 150 ± 30 BP

2 Sigma calibrated result cal AD 1665 - 1785 (cal BP 285 - 165)
95% probability cal AD 1795 - 1890 (cal BP 155 - 60)
 cal AD 1905 - Post AD 1950 (cal BP 45 - Post BP)

Intercept of radiocarbon age with calibration curve
 cal AD 1685 (cal BP 265)
 cal AD 1735 (cal BP 215)
 cal AD 1805 (cal BP 145)
 cal AD 1930 (cal BP 20)
 Post AD 1950 (Post BP 0)

1 Sigma calibrated results cal AD 1670 - 1695 (cal BP 280 - 255)
 68% probability cal AD 1725 - 1780 (cal BP 225 - 170)
 cal AD 1800 - 1815 (cal BP 150 - 135)
 cal AD 1835 - 1840 (cal BP 115 - 110)
 cal AD 1855 - 1865 (cal BP 95 - 85)
 cal AD 1920 - 1940 (cal BP 30 - 10)
 Post AD 1950 (Post BP 0)

Database used
INTCAL13

References

References to Intercept Method

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates, Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2) : 317-322

References to Database INTCAL13

Reimer, et.al., 2013, Radiocarbon 55(4).

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

